

24.5.68

נוכחים ואתרים

מדבר יהודה

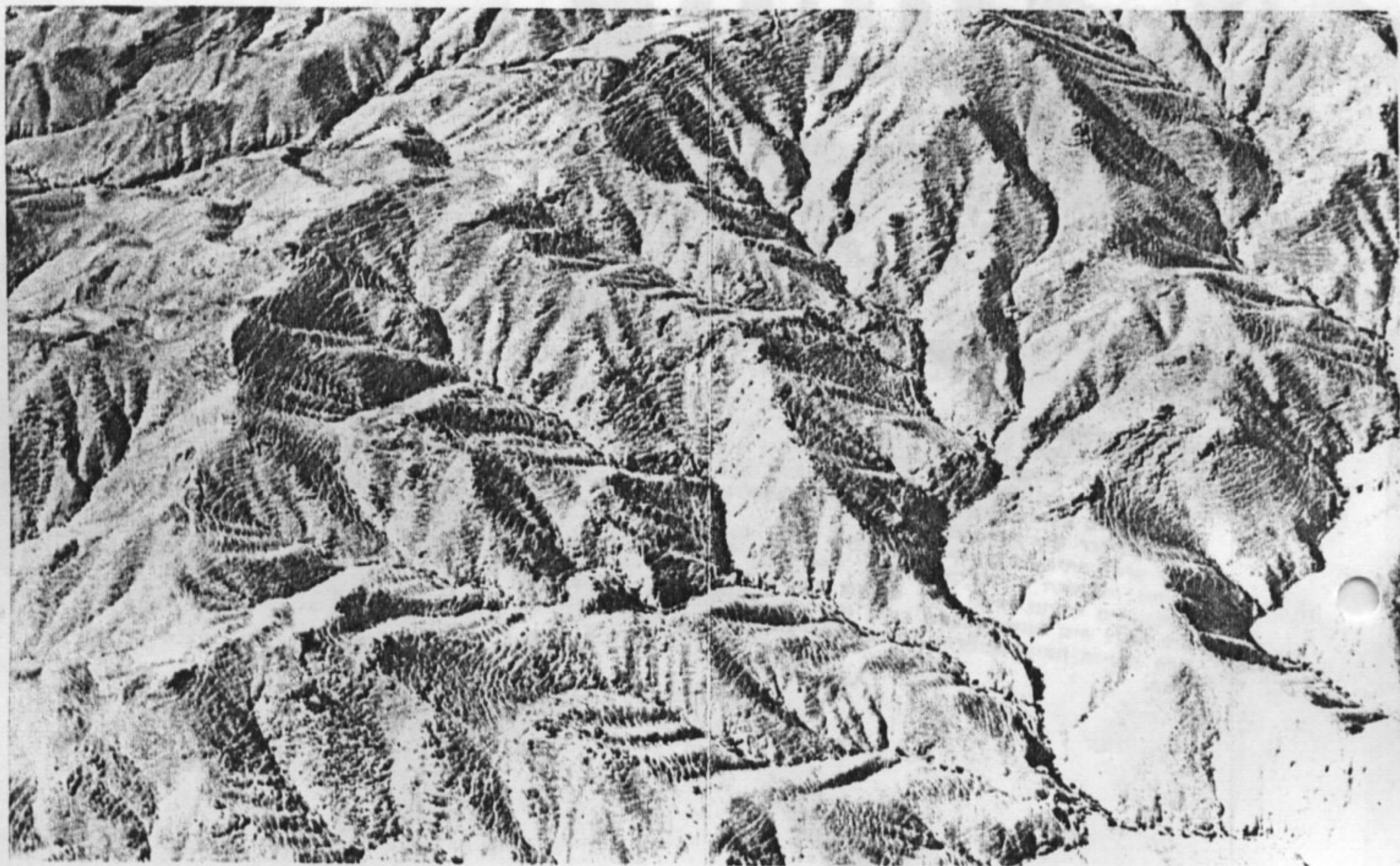
פרסומי מטכ"ל / קצין חינוך ראשי, ענף השכלה
משרד הבטחון — החוצאה לאור
הוצגה במדבר יהודה

הגורם העיקרי הקובע תפוצת הצמחים במדבר הוא כמות המים העומדת לרשותם. כמות המים נקבעת ע"י הגשמים באזור הנדון, ע"י טיב הקרקע ותבליט השטח. במדבר־יהודה פוחתת כמות הגשם ככל שיורדים מזרחה אל ים־המלח וככל שמדרימים. שטח נכר ממדבר־יהודה בנוי סלעי גיר רכים וחוורים אשר סופגים מים בשכבותיהם העליונות. עקב כושר הלחול ירוד חלק נכר ממי הגשם נגר מהם.
פני הקרקע מתיבשים בחורף בין הגשמים וכמובן גם בקיץ.
הצומח המתפתח על קרקעות אלה, הוא דליל ועני במיני הצמחים המתפתחים עליהם. סלעי הגיר הקשים מהווים לעומת זאת בית גידול טוב יותר. מים שאינם נספגים בסלע נגרים אל הסדקים שבו ובמקומות אלה כמויות המיט העומדות לרשות הצמחים רבות יותר והצומח מגוון יותר.

זוג השיח

הצומח במדבר יהודה

בשנים טובות זורעים בו הבדואים חלקות של שעורה. הלענה שולטת גם בנגב ובסיני באזורים בהם כמות הגשמים הממוצעת נעה בין 150—250 מ"מ לשנה. ללענה ריח טוב ואפשר לטבל בעליה את התה. גזעיה מפוצלים לפצלות רבות ובשנים קשות עשוי חלק נכר מהצמח למות בעוד חלק קטן ממנו, המסוגל לעבור את היובש, נשאר בחיים. בקרקעות המתפתחים על מדרונות תלולים מסלעי קרטון, שולט בחבל זה אשליל א"י. צמח זה מגבש עודפי-מלח על העלים, אותם הוא מפריש דרך בלוטות שעל פני-העלה.

צומח מדברי

חבל זה, הגובל עם יס-המלח מאופיין ע"י זוג-השיח ואוכס-מדברי. הזוגן שולט בו בשטחי-דרגשים סדוקים של גיר קשה. הזוגן מופיע בבית גידול זה גם בכל הנגב הדרומי ובסיני. הזוגן משיר את זוגות עלעליו בקיץ ועומד עם פטוטרות עליו הגליליות בעונה היבשה. בשנים קשות עשוי הזוגן לצמצם את פעילותו לענף ושרש בודדים בעוד שאר השיח מתיבש. נמצאו בנגב שיחי זוגן שהגיעו לגיל של 250 שנה.

האוכלס המדברי, אשר עליו המתיבשים משחירים (אוכלס בארמית — שחור) שולט בחבל זה בקרטונים שבמדרונות תלולים. מדרון שבו שולט האוכלס נראה מרחוק כמנוקד בנקודות שחורות בפזור האופייני לאוכלס. בואדיות שבחבל זה שולטים רותם המדבר ומלוח קפח.

הצמחים הרב-שנתיים השולטים במדבר-יהודה הם בני-שיח נמוכים המכסים את פני הגבעות. העצים נדירים ומצויים פה ושם בואדיות ובמצוקי גיר.

בשנים גשומות מתכסים המדרונות בחורף ובאביב, בשפע של צמחים חד-שנתיים. צפיפות הצומח פוחתת ממערב למזרח ועוברת מבתות צפופות בגבולו המערבי אל צומח דליל בצוקים שמעל יס-המלח. מדבר-יהודה נחלק לשלושה חבלי אורך אקלימיים-צמחיים:

1. בתות-הספר של החבל היס-תיכוני.
2. צמח ערבתי עם שטחי חקלאות-בעל חורפיים.
3. צמח מדברי דליל, ללא שטחי חקלאות, בקרבת חוף יס-המלח.

אנל 3

בתות-הספר

בבתות-הספר שולטים בני-שיח ועשבים רב-שנתיים: סירה קוצנית, שברק מצוי, קפודן ושלהבית קצרת-שניים. הסירה ידועה כבן-שיח המשתלט על שדות נטושים בתחום החבל היס-תיכוני. כאן מהווה הסירה כמשוער את צומח הקלימקס וזה הוא מקומה הראשוני. מכאן פלשה הסירה אל תוך החבל היס-תיכוני לאחר שחלקות יער אשר בוראו — נטשו. שלהבית קצרת-שניים מופיעה בארץ רק בבתות-הספר. עליה מצטיינים בכסות שערות עבה. אחד הפרחים הנדירים המצויים בחבל זה, בקרקעות המת-פתחים מקרטון הוא איריס שחום.

צומח ערבתי

חבל זה, הנמצא ממזרח לבתות-הספר מאופיין ע"י שלטון לענת המדבר.